

- Л. С. Гурьянова // Конкурентоспроможність: проблеми теорії та практики : монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 264 с.
17. Жовновач Р.І. Інтегральне оцінювання рівня фінансової конкурентоспроможності підприємств // Р.І. Жовновач / Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2013, вип. 24. – с. 226-231.
18. Чухрій М. В. Фінансова конкурентоспроможність підприємств та її складові / М. В. Чухрій // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 27–29.

*УДК 332.2.01

Гаврилюк О.О., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

У статті розглянуто економіко-організаційні механізми управління ефективністю використання сільськогосподарських земель. Запропоновано методи покращення інформаційного забезпечення у процесі використання угідь на локальному рівні.

Ключові слова: облік, ефективність, стійке землекористування, управління, інформаційне забезпечення.

Навryliuk O.

INFORMATION BASE OF AGRICULTURAL LAND-USE EFFICIENCY

The article deals with the economic-organizational mechanisms of management of the efficiency of agricultural land use. Methods of improvement of information provision in the process of land use at the local level are offered. According to the strategy of economic development, agriculture is one of the priorities of the national economy. Land resources as the basis of agriculture are considered to be limited and non-renewable, therefore the key task is their rational use, which depends on the awareness of the subjects of management of the efficiency of their activities.

According to the strategy of economic development, agriculture is one of the priorities of the national economy. Land resources as the basis of agriculture are considered to be limited and non-renewable, therefore the key task is their rational use, which depends on the awareness of the subjects of management of the efficiency of their activities. Efficiency of agricultural land use is a factor that has a significant impact on the

* Гаврилюк О.О.

socio-economic state of the country as a whole, and its individual regions and enterprises.

The purpose of this scientific research is to identify the main problems of agriculture at the local level, which impede the dynamic development of production and the efficiency of agricultural land use and the search for ways to minimize their impact through the improvement of the information component of management of the agricultural enterprise.

The main task in this aspect is to increase the efficiency of agricultural land use, that is, to generate more profits with a minimum cost of land use processing. Land use efficiency in agriculture can be considered as a general government economic indicator, as well as at sectoral micro-level. If the effectiveness of land use is considered in the general economic plane, then all branches of the agrarian economy and the redistribution of land resources in it must be taken into account in such a way that they bring the maximum effect. If the issues are considered at the level of the individual enterprise, then the efficiency of the use of agricultural land will manifest itself in shaping the competence of the decision in the process of management and organizational activities.

Key words: accounting, efficiency, sustainable land use, management, information base.

Гаврилюк О.А.

ИНФОРМАЦИОННАЯ БАЗА УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ

В статье рассмотрены экономико-организационные механизмы управления эффективностью использования сельскохозяйственных земель. Предложены методы улучшения информационного обеспечения в процессе использования земель на локальном уровне.

Ключевые слова: учет, эффективность, устойчивое землепользование, управление, информационное обеспечение.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Відповідно до стратегії економічного розвитку, сільське господарство – це один з пріоритетів національної економіки. Земельні ресурси як основа сільського господарства визнані обмеженими та невідновлюваними, тому ключовим завданням є їх раціональне використання, яке залежить від усвідомлення суб'єктів менеджменту ефективності їх діяльності. Ефективність використання сільськогосподарських угідь є чинником, що має суттєвий вплив на соціально-економічний стан держави як в цілому, так окремих її регіонів та підприємств.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вивчення питання підвищення ефективності землекористування розкрито у працях Лузана Ю.А. [6], Лупенка Ю.О. [7], Русана В. М. [3], Третяка А.М. [10], Саблука П.Т. [9] та інших, проте воно розглядається здебільшого у макроекономічному аспекті, в той час як процес формування інформації про ефективність ведення сільськогосподарських робіт на локальному рівні потребує детальнішого дослідження. У сучасних закордонних дослідженнях [1, 2] стверджується, що підвищення раціональності використання земель сільськогосподарських систем могло б задовольнити зростаючу глобальну потребу в харчових продуктах, кормах, біомасі та біоенергетиці. Науковці здебільшого шукають нові методи обчислення ефективності, починаючи з огляду різних підходів до оцінки сільськогосподарської діяльності. Нові підходи враховують виробництво та якість сільськогосподарської продукції, співвідношення між доходом підприємства та середньою врожайністю референтного регіону з порівнянними ґрунтами, кліматичними та соціально-економічними умовами. Дослідження показують, що економічну ефективність слід оцінювати в поєднанні з агроекологічними показниками, з тим щоб забезпечити як ефективно, так і стійке землекористування.

Цілі статті. Метою дослідження є визначення основних проблеми сільського господарства на локальному рівні, які перешкоджають динамічному розвитку виробництва і ефективності сільськогосподарського землекористування та пошук шляхів мінімізації їх впливу через удосконалення інформаційної складової менеджменту сільськогосподарського підприємства.

Основним завданням у цьому аспекті є підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель, тобто одержання більшого прибутку з мінімальними витрати на обробку земельних ресурсів. Ефективність землекористування у сільському господарстві може розглядатися загалом як державний економічний індикатор, а також на галузевому мікрорівні. Якщо ефективність землекористування розглядається в загальній економічній площині, то необхідно враховувати усі галузі аграрної економіки та перерозподіл земельних ресурсів у ній таким чином, щоб вони принесли максимальний ефект. Якщо питання розглядати на рівні окремого

підприємства, тоді ефективність використання земель сільськогосподарського призначення проявиться у формуванні компетентних рішень у процесі управлінської та організаційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «ефективність» має багатогранне значення, хоча сутність його зводиться до твердження «максимальний результат при мінімальних витратах». У процесі більш детального вивчення категорії ефективності її розділяють на кілька типів. Прийнято класифікувати ефективність на технічну, структурну, економічну, екологічну та соціальну [4]. У статті розглянуті методичні прийоми збору інформації для оцінки передусім економічної складової ефективності землекористування.

За загальноприйнятою методикою [8, с.186] ефективність використання земельних ресурсів пропонується визначати за допомогою коефіцієнта, що розраховується як відношення частки обсягу виробництва валової сільськогосподарської продукції певного підприємства у загальному обсязі виробництва валової продукції по області до частки сільськогосподарських угідь області. Ефективність використання сільськогосподарських угідь згідно з таким методичним підходом розраховується як коефіцієнт і прирівнюється до узагальненого показника по району чи певній сукупності підприємств. Якщо розрахований на конкретному підприємстві показник є більше одиниці – землі використовуються ефективніше, ніж в середньому по регіоні та навпаки.

Разом з тим, у короткостроковій перспективі така оцінка раціональності ведення сільськогосподарської діяльності є малоефективною, бо у більшості випадків керівництво підприємств вимушене приймати рішення оперативно з метою одержання максимального результату від операцій. Тому, вважаємо, що налагоджена система інформаційного забезпечення системи менеджменту оперативними аналітичними і контрольними даними є передумовою досягнення максимального показника раціонального землекористування.

Вивчення практичної діяльності аграрних підприємств (здебільшого на території Волинської області) показало, що немає чіткого зв'язку поданої інформації з результатом прийнятого рішення щодо використання землі, для планування не завжди використовують показники обліку і контролю, регулювання здійснюється без

належної оперативної облікової підтримки.

Дані табл. 1 свідчать про неналагодженість низхідних і висхідних потоків інформації в процесі землекористування, в результаті чого втрачається зміст зібраних оперативних даних та зростають витрати на обслуговування інформаційної системи. У господарствах відсутні розроблені форми збору та передачі оперативних даних, не обґрунтовані окремі показники системи звітів щодо землекористування.

Таблиця 1

Стан організації інформаційної бази управління ефективністю землекористування в аграрних підприємствах

№	Організаційно-методичні аспекти	Рівень застосування		
		повністю	частково	відсутні
1	2	3	4	5
1	Розробка моделей потоків управлінської інформації між підрозділами щодо ефективності землекористування	СГПП «Рать» СГПП «Лаврів»	СГПП «Дружба» СВК «Урожай» СГТОВ «Романів» СГПП «Промінь» СГТОВ «Лище»	СГВК «Баїв» СГПП «Куснище» СТЗОВ «Зоря» ТЗОВ «П'ятидні»
2	Визначення користувачів та відповідальних за ведення обліку сільськогосподарських робіт	СГПП «Рать» СВК «Урожай» СГПП «Дружба»	СГВК «Баїв» СГПП «Куснище» СГПП «Лаврів» ТЗОВ «П'ятидні» СГТОВ «Лище»	СГПП «Промінь» СТЗОВ «Зоря» СГТОВ «Романів»
3	Наявність інформації в стандартах, яка б регламентувала порядок проведення аналізу ефективності землекористування	СГПП «Дружба»	СГПП «Рать» СВК «Урожай» СГПП «Лаврів» СГТОВ «Романів»	СГВК «Баїв» СГПП «Куснище» СГПП «Промінь»
4	Наближення розрахованих показників до місць прийняття рішень, доступність даних	СГПП «Рать» СГПП «Дружба» СГТОВ «Романів»	СГВК «Баїв» СВК «Урожай» СГПП «Лаврів» ТЗОВ «П'ятидні»	СГПП «Куснище» СГПП «Промінь» СТЗОВ «Зоря» СГТОВ «Лище»
5	Регламентоване визначення об'єктів управління ефективністю землекористування	СГПП «Лаврів» СГПП «Рать»	СГВК «Баїв» СВК «Урожай» СГПП «Дружба» ТЗОВ «П'ятидні»	СГПП «Куснище» СГПП «Промінь» СТЗОВ «Зоря»

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
6	Організація контролю за ефективним землекористуванням з використанням чіткого документообороту	СГПП «Дружба» СГПП «Рать»	СГВК «Баїв» СВК «Урожай» СГПП «Лаврів» ТЗОВ «П'ятидні» СГТОВ «Лище»	СГПП «Куснище» СГПП «Промінь» СТЗОВ «Зоря»
7	Наявність технічних, організаційних і фінансових можливостей вдосконалення	СГПП «Промінь» СГПП «Рать» СГТОВ «Романів»	СГВК «Баїв» СВК «Урожай» СГПП «Дружба» СТЗОВ «Зоря» ТЗОВ «П'ятидні» СГТОВ «Лище»	СГПП «Куснище» СГПП «Лаврів»

Не використовуються також прогресивні системи ведення сільського господарства, зокрема «точне землеробство». Про реальний незадовільний стан розвитку інноваційних технологій в управлінні сільськогосподарським підприємством свідчить візуальне порівняння угідь підприємств Волинської області (справа від кордону) та Польщі (зліва від кордону) (рис. 1).

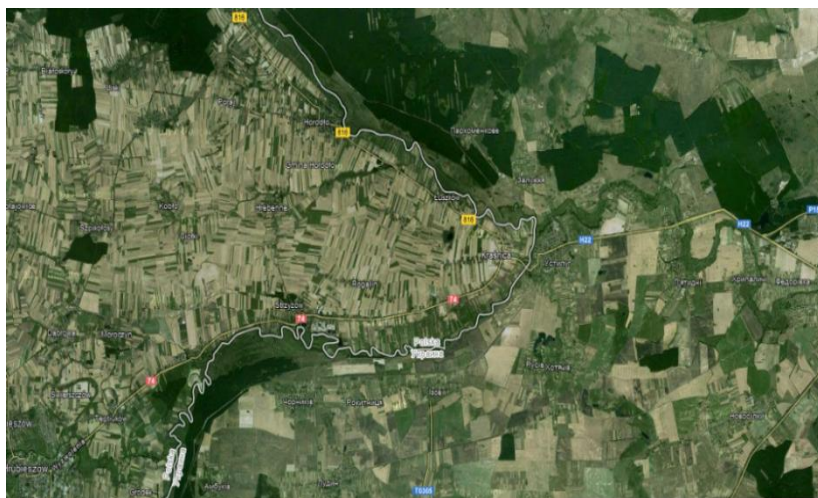

Рис. 1. Відмінності у використанні земельних ресурсів у Волинській області та в Польщі

В центрі фото розміщений Міжнародний пункт пропуску Устилуг у Волинській області (<https://maps.google.com.ua/>). Така ситуація призводить до погіршення економічного (нераціональне використання ресурсів) та екологічного (надмірне забруднення хімікатами) стану сільськогосподарського виробництва.

Зображена ситуація свідчить не лише про суттєві «наочні» відмінності у землекористуванні двох країн, але й про необхідність впровадження новітніх інформаційних технологій в роботу вітчизняних сільгоспвиробників.

Структурно змоделювати інформаційні потоки сільськогосподарського підприємства можна, розділивши його технологічний цикл на декілька стадій, зокрема: період посіву, догляд за рослинами та збір урожаю сільськогосподарських культур. Період зимової підготовки до виробництва не врахований у моделі, бо, як правило, не потребує оперативної інформації по землекористуванню.

Перераховані процеси мають спільний перелік дій: технічне обслуговування виробництва, використання робочої сили, співставність виробничих показників і технології, використання запасів та інше (рис. 2).

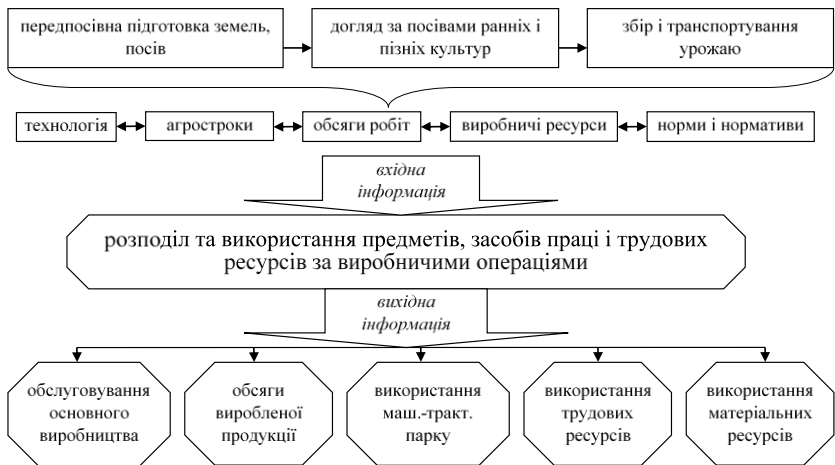

Рис. 2. Схема руху інформації у процесі землекористування

Технологічні операції, які пов'язані з обробітком ґрунтів різняться за видом культури та обраною технологією виробництва, проте з метою виявлення фактичних відхилень від запланованої «процедури» виробництва менеджеру необхідно керуватися інформацією узагальненої форми. З такою метою пропонуємо до використання Звіт або Журнал дотримання технологічної дисципліни, який в оперативному режимі дає змогу слідкувати за причинами і наслідками неефективності процесів землекористування. Документ доцільно складати за структурними підрозділами підприємства із зазначенням причин відхилень від запланованих показників.

Таблиця 2

Форма: ОР/Т-1

Структурний підрозділ: СГПП «ДРУЖБА», Бригада №2

Бригадир: Омельчук О.Т.

Культура, поле: Озима пшениця, Воютинське1, 210 га

Журнал дотримання технологічної дисципліни

№	Технологічний захід	Характеристика, одиниць виміру	Згідно технологічних планів	Фактично	Відхилення	Шифр причин відхилення
1	Розпушування дисковими знаряддям + передпосівний обробіток ґрунту комплексним агрегатом	терміни	1.09 – 5.09	4.09. – 9.09.	4 дні	0315
		агрегат	БДТ-10, РВК-3,6	БДТ-10	-	-
		глибина, см	14	14	-	-
2	Внесення добрив	терміни	5.09-10.09	7.09-8.09	-	-
		азот N ₃₀ (28 кг/га), пірамін (4 кг/га)	5880, 840	5100, 840	780	0419
...	далі по технологічних операціях

Висновки. Запровадження та вдосконалення організації інформаційного забезпечення землекористуванням (розробка організаційних регламентів, графіків документооберту, посадових ін-

струкцій працівників та інше) у взаємозв'язку із іншими формами та методами представлення управлінської інформації за участю працівників як виробничих, так і економічних служб, безумовно, сприятиме підвищенню ефективності управління, дасть змогу підвищити планові, контрольні, аналітичні функції облікової системи господарств і, як наслідок, посприє підвищенню ефективності землекористування.

1. Efficiency of land use for agriculture [Електронний ресурс] / I. N. Kustysheva, E. V. Gayevaya, V. S. Petukhova, O. A. Buldakova // Revista Espacios. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.revistaespacios.com/a18v39n26/18392620.html>.
2. Hung-ChunLin. A new method for analyzing agricultural land-use efficiency, and its application in organic and conventional farming systems in southern Germany [Електронний ресурс] / Hung-ChunLin, Kurt-JürgenHülsbergen // European Journal of Agronomy. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1161030116302143>.
3. Rusan V. M. Effectiveness of agricultural land usage in Ukraine and the directions for its enhancement. [Електронний ресурс] / V. M. Rusan // Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, (1), 137-145. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/126>.
4. Корнелюк П. Методика оцінки ефективності використання та відтворення продуктивних угідь сільськогосподарських підприємств / П. Корнелюк, Н. Чмуренко. // Економіст. – 2012. – №1.
5. Котикова О. І. Економічна ефективність землекористування в сільськогосподарських підприємствах у сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. І. Котикова, А. В. Богославська, Ю. А. Степанченко // Агросвіт. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2018/4.pdf.
6. Лузан Ю. А. Земельна реформа: проблеми і перспективи розвитку аграрної економік / Ю. А. Лузан. // Економіка АПК. – 2017. – №1. – С. 5–10.
7. Лупенко Ю. О. Інноваційно-технологічне забезпечення ефективності функціонування аграрної сфери / Ю. О. Лупенко. // Економіка АПК. – 2017. – №1. – С. 103–110.
8. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: [монографія] / М.Й. Малік, О.А. Нужна – К: ННЦІАЕ, 2007. – 270 с.
9. Саблук П. Т. Розвиток земельних відносин в Україні / П. Т. Саблук. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 396 с.
10. Третяк А. М. Економіка землекористування та землевпорядкування : навч. посіб. / А. М. Третяк. – К. : ТОВ ЦЗРУ, 2004. – 542 с.